

Bir postmodern darbe üstüne çeşitlemeler (2)

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Böylelikle, bunca yıldır üstüne onca şey yazılmış ve gerek kendisinin gerekse hakkında yazarların zaman zaman tahkir edildiği postmodern kavramı günlük hayatımıza girdi. Şimdi işlerin nasıl karıştığına bir bakalım.

Postmodernite kavramı Türkiye’de nispeten yoğun bir biçimde telaffuz edilmeye 1980’li yılların ikinci yarısında telaffuz edildi. Dünyada yaygın biçimde kullanılması da aynı döneme rast gelir. Çünkü, postmodernite, modernitenin temel parametrelerini oluşturan sistematik özelliklerin çözülmesini ifade ediyordu bir anlamda. Teknolojide ortaya çıkan gelişmeler özellikle iletişim alanında ciddi bir dönüşüm yaratmıştı. Bu, zaman ve mekan kavram ve sistemlerinin altüst olmasına yol açmıştı. Modernitenin ‘sistem’ ve ‘kontrol’ tutkusu artık sürdürüleliyordu.

Modernite en özgün ifadesini bant sistemi demek olan Fordist üretim sisteminde bulmuştu ama o yöntem artık bitiyordu. Bu, bir özgürleşme demektir. Öte yandan, Soğuk Savaş da sona yaklaşıyordu. Bütün aydınlanma ve ona bağlı özgürleşme çağrılarına karşın moderniteden ayrı

düşünemeyen merkezi otorite kavramı Sovyetler Birliği’nin içinde bulunduğu durumu itiraf etmesiyle artık daha fazla taşınamıyordu. Üstelik, 1970’lerden başlayarak kadın, çevre, barış hareketleriyle Batı bilinci de enine boyuna sorgulanmıştı. 1989 yılında Berlin Duvarı’nın çöküşü belli bir modernite anlayışının da çöküşüydü ki, buna otoriter modernitelerin ya da demokrasilerin yıkılması demekle bir sakınca yoktu. ‘Postmodern’ de denilen bu süreç 1990’lardaki siyasal ve kültürel küreselleşmeyle kurumsallaştı.

Türkiye bütün bunları neredeyse günü gününe yakaladı ve yaşadı. İletişim alanındaki gelişmeler Türkiye’de de merkez kavramına ağır bir darbe vurmuştu. Devlet tekeli, televizyondan başlayarak her alanda sarsılıyordu. O arada, ortaya çıkan mikromilliyetçi akımlar kimlik, aidiyet, fark, tanıma politikalarını hızlandırmıştı. Birey artık yukarıdan aşağıya indirilmiş ve kendisine empoze edilmiş kimliklerle değil kendi tercihleriyle yaşamak istiyordu ve bu özel yaşamda da kamusal alanda da aynen geçerli bir husustu.

İşin ilginç yanı, Türkiye’de bu süreci besleyen asli unsurun siyasal İslam olmasıydı. Çeşitli çevreler onların ideolojik tercihlerine uzak durmakla birlikte demokratik açılım olanağı sağlayacak temel önermelerini destekliyordu. Bir öbek aydın da otoriter ve merkeziyetçi

yapısı nedeniyle Kemalizmi ve Türk siyasal modernitesini eleştirdi. Bu insanların bir bölümü 2. Cumhuriyetçi bir bölümü de postmodern diye nitelendirildi ve zaman zaman hakarete varacak ölçüde eleştirildi. O anlamda ordu, Kemalizm, otoriter laiklik, kısacası egemen ideoloji ve kimlik ‘modern’, bunların geliştirilmesini, gerekiyorsa dönüştürülmesini isteyenler ‘postmodern’di. Ordunun siyasal sürece müdahalesini isteyenler, 28 Şubat’ı destekleyenler de postmodernlere karşı çıkanlardı.

Şimdi büyük bir anlam ve kavram karmaşası yaşanıyor. Antioriter, merkeziyetçilik karşıtı, daha özgürlükçü bir modelin adı olarak geçirilen bir yaklaşım, postmodernite, her anlamıyla tam tersi bir yönelimin adı haline geliyor. Bu, gerçekten özen gösterilmesi gereken bir noktadır. Postmodernitenin anlamı bu olmamak gerekir. (Tabii, bu söylediğim kayıtsız koşulsuz bir postmodernite savunusu gibi okunmamalıdır.)

İkincisi, eğer bu kavram, ‘postmodern darbe’ söz konusu darbenin daha önceki benzer müdahalelerden farkına atfen kullanılıyorsa, orada da uyanık davranmak gerekir: bu kavram darbeler arasında bir tercih farkı yaratmamalı, bu darbe ötekilere nazaran daha benimsenir bir yönelim olarak görülmemelidir.

Postmodernite, muz değildir!